

УДК 341.221.4 : 378 (4-11)
DOI 10.31651/2524-2660-2018-12-62-74

МИГОВИЧ Ірина Вікторівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
романо-германської філології
ДЗ «Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка»

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (НА МАТЕРІАЛІ РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ)

В статті проаналізовано основні напрямки інституційної політики інтернаціоналізації Університету імені Коменського в Братиславі як одиниці аналізу інституційного вектору інтернаціоналізації національної системи вищої освіти Словацької Республіки. В якості робочої гіпотези окреслена теза про те, що міра розвитку інституційних політик інтернаціоналізації національних закладів вищої освіти Словацької Республіки, як і багатьох інших країн Східної Європи періоду політичних трансформацій 1989 – 2017 років, залежить від інституційної культури установи, яка в свою чергу частково формується під впливом географічних особливостей розташування – територіального межування з сусідніми країнами і економічного потенціалу регіону розташування освітньої установи.

***Ключові слова:** інтернаціоналізація, інституційна політика, компонент освітнього процесу, мобільність.*

Постановка проблеми. Приєднання Словацької Республіки до Європейського Союзу (ЄС) надало нові можливості розвитку національної системи вищої освіти країни, які передбачають активнішу участь у дослідницьких та освітніх програмах, що фінансуються ЄС, доступ до фондів ЄС для розвитку інфраструктури та поліпшення якості освіти, як наслідок, притік іноземних студентів з інших країн, а також збільшення показників мобільності студентів та персоналу. Вони в свою чергу спричинили конкуренцію у сфері міжнародного рекрутингу студентів та залучення зовнішнього фінансування до сфери наукових досліджень та інноваційних розробок. Беручи до уваги концепцію спільного простору вищої освіти та досліджень для країн ЄС, конкурентоспроможними вважаємо ті освітні установи, які всебічно підтримують промоцію міжнародного вектору своєї діяльності – і в процесі провадження освітніх послуг, і в дослідницькій роботі.

Мета. В якості мети дослідження визначено аналіз інституційного аспекту трансформації національної системи освіти Словацької Республіки, базуючись на вивченні інституційної політики інтернаціоналізації Університету імені Коменського в Братиславі.

Виклад основного матеріалу. Університет імені Коменського в Братиславі є найстарішим і найбільшим університетом Словаччини. Офіційною датою заснування установи є 1919 рік, проте архіви університету свідчать про те, що свій початок заклад бере з 1465 року – року заснування в Братиславі так званої *Academia Istropolitana* Матеєм Корвіном (*Matthias Corvinus*), на той час королем Угорщини. Особистий досвід роботи та проведення досліджень в закладах вищої освіти Словацької Республіки дозволяє говорити, що Університет імені Коменського в Братиславі є чи не найкращим навчальним закладом на національному рівні та всевітньо визнаним центром наукових досліджень,

вчені якого співпрацюють з *NASA*, *CERN* та іншими світовими центрами науки. Місія університету визначена як розповсюдження та поглиблення знання (в широкому розумінні цієї лексеми) [3]. Поняття «знання» трактується з *гумбольдтівської позиції практики у вищій освіті* – викладання ґрунтується в університеті на власних наукових дослідженнях, на використанні здобутків світової наукової думки, на міждисциплінарному підході до вирішення проблем [1, с. 291]. На підтвердження того, що як і чеські заклади вищої освіти установа функціонує відповідно до моделі *Гумбольдтівського класичного університету* відзначимо, що одним із стратегічних положень роботи Університету імені Коменського є те, що заклад визначає свої завдання та пріоритети автономно, а члени його академічної спільноти користуються академічною свободою при виконанні своїх обов'язків. Університет є членом провідних європейських центрів та мереж високоякісних академічних досягнень, щоденно прагнучи розвитку міжнародного вектору своєї діяльності. Відповідно основні стратегічні цілі університету в цьому напрямку є такими: підтримка та розвиток іміджу науково-освітньої установи, що надає послуги найвищої міжнародної якості; забезпечення мультинаціонального освітнього середовища, яке сприяє полікультурному діалогу; підтримка міжнародних досліджень широкого спектру дисциплін тощо [3].

Станом на 2017 рік університет мав в своїй структурі 13 факультетів і надавав освітні послуги 26000 студентам відповідно до освітніх програм, що охоплювали широкий спектр напрямів – від медичних, гуманітарних і соціальних, до природничих наук, математики і теології; кількість освітніх програм становила 737, з них 40 освітніх програм іноземними мовами. У тому ж таки 2017 році в університеті навчалося 2800 іноземних студентів з більш ніж 70 країн світу. Таким чином, більше 10 відсотків студентів університету становили іноземні громадяни, а кожен четвертий іноземний студент освітніх установ Словацької Республіки у 2017 році був студентом Університету імені Коменського в Братиславі [10; 13 – 15].

Словацькі студенти університету, які бажають скористатися програмами мобільності за кордоном, мають можливість обирати з 340 європейських університетів у 30 країнах, кожен з яких уклав партнерську угоду з Університет імені Коменського в рамках програми *Erasmus+*. За останні 18 років сукупна кількість студентів та викладачів вхідної та вихідної схем мобільності програми *Erasmus+* становила близько 11500 осіб, що робить заклад лідером серед словацьких університетів у цьому відношенні. Мобільності *Erasmus+* доповнюються програмами, специфічними для Центральної Європи (*CEEPUS*, *Aktion Österreich – Slowakei / Akcia Rakúsko-Slovensko*), а також мобільностями, що здійснюються на основі білатеральних угод про співробітництво з університетами за кордоном – загалом 48 освітніх установ з 22 країн світу (наявні білатеральні угоди з розглянутими Карловим університетом в Празі та Сілезьським університетом в Опаві (Чеська Республіка), Варшавським університетом та Ягеллонським університетом в Кракові (Польська Республіка); угода з українською установою вищої освіти – КНУ імені Тараса Шевченка). Подібно до Ягеллонського університету в Кракові в Університеті імені Коменського діє Фонд стипендій молодих лідерів Рьоїчі Сасакава (*The Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship – SYLFF*), який надає докторські стипендії для проведення досліджень за кордоном протягом декількох місяців та стипендії для навчання в дворічній магістратурі. У 2016 – 2017 роках за підтримки Фонду було надано 6 стипендій на суму понад 40000 доларів США [3]. Маючи понад 2500 студентів освітнього ступеню «доктор філософії», університет є доволі впливовою за мірками Словацької Республіки дослідницькою установою, бере участь у найсучасніших наукових проектах різних напрямів (насамперед, біологія, біохімія, хімія, комп'ютерні науки, клінічна медицина, екологія, геологічні науки, матеріалознавство та інженерія, молекулярна біологія та генетика, нейрологічні науки, фармакологія, фізика, науки про життя, космічні науки). У 2016 – 2017 роках в університеті було розроблено 735 наукових проектів у різних галузях

досліджень на загальну суму 9,9 млн. Євро, з яких 7,8 млн. було отримано від національних грантових схем. Згадуючи про програму *Horizon 2020*, яка є найбільшою програмою підтримки досліджень та інновацій в ЄС (загальний рівень успішності тих, хто подає грантову заявку на фінансування до *Horizon 2020*, є відносно низьким і становить близько 12 відсотків), зазначимо, що в 2016 – 2017 роках шість проектів дослідницьких груп університету було профінансовано відповідно з фондів цієї програми [Там само].

Аналізуючи нормативні документи університету, звернемося до *Статуту* установи, остання редакція якого затверджена Академічним сенатом закладу у 2015 році [3]. Документ містить окремі статті, що окреслюють напрямки реалізації інституційної політики інтернаціоналізації. До прикладу, *Стаття 39* говорить про розвиток міжнародних зв'язків університету через співробітництво з закордонними партнерами самостійно або за умови координації установою, створеною з цією метою на основі міжнародних договорів та міждержавних угод. Частиною міжнародної політики університету є активне членство в міжнародних організаціях. Співробітництво установи з закордонними партнерами відбувається у сферах освіти, досліджень, медико-профілактичної, мистецької та іншої креативної та професійної діяльності. Для встановлення співпраці з потенційним закордонним партнером університет підписує угоду, яка зазвичай визначає умови співробітництва, зокрема в економічних, фінансових, професійних, організаційних, кадрових тощо питаннях, а також тривалість співробітництва. Гарантом виконання умов угоди відповідно до названої Статті є ректор університету. Окремими пунктами визначаються принципи організації програм мобільності в університеті, до прикладу, підтримка учасникам таких програм гарантована координаторами та проректором з міжнародних зв'язків. *Стаття 59* окреслює умови участі студентів в програмах мобільності – словацькі студенти мають право подати заяву на навчання в інший університет, у тому числі і за кордоном; університет може прийняти іноземного студента, як правило, на один семестр, відповідно до умов тієї чи іншої програми мобільності / білатеральної угоди з закладом, де навчається студент; студент, допущений до навчання, має однакові права і обов'язки, що і студенти Університету імені Коменського тощо.

Іншими нормативними документами університету, які регламентують політику інтернаціоналізації установи є: *VP ч. 7/2012* Наказ ректора університету щодо створення, розповсюдження та використання коштів, призначених для підтримки іноземної мобільності докторантів (*Smernica rektora UK Pravidlá tvorby, rozdelenia a použitia finančných prostriedkov určených na podporu zahraničných mobilít doktorandov*); *VP ч. 3/2016* Наказ ректора університету щодо діяльності установи та її факультетів у рамках програми Європейського Співтовариства *Erasmus+* (*Smernica rektora UK o pôsobnosti UK a jej fakúlt v rámci programu Európskeho spoločenstva Erasmus+*); *VP ч. 11/2016* Наказ ректора університету, що скасовує 23/2008 Директиву, яка регламентує умови укладання договорів у зв'язку з навчанням іноземних студентів із змінами, внесеними згідно з Додатком № 1 (*Smernica rektora UK, ktorou sa zrušuje VP č. 23/2008 Smernica rektora UK, ktorou sa upravujú podmienky uzatvárania zmlúv v súvislosti so štúdiom zahraničných študentov na UK v znení dodatku č. 1*); Наказ ректора університету № 8/2002 щодо правил організації координаційної зустрічі для обговорення закордонного перебування студентів та працівників університету (*Opatrenie rektora č. 8/2002 Rokovací poriadok koordinačnej porady na prerokovanie potreby zahraničných pobytov študentov a pracovníkov UK*) [3]. Назва кожного з документів за великим рахунком розкриває його зміст, а також дозволяє говорити, що Університет імені Коменського є чи не єдиною інституцією, з усіх проаналізованих нами, яка на внутрішньо «законодавчому» рівні унормувала пріоритетні стратегічні напрями роботи щодо імплементації інституційної політики інтернаціоналізації.

Досліджуючи особливості роботи національних закладів вищої освіти, ми коротко звернули увагу на ті істотні зміни, які приніс із собою університетам на той ще час Чехословаччини 1989 рік. Найголовніші з них – це введення демократичних моделей

управління установами, інтелектуальна незалежність та спроможність до самоврядування, що власне означало відновлення моделі *Гумбольдтівського класичного університету*. Де факто ці процеси мали в якості першопричини прагнення до відновлення університетських традицій, що передували тоталітарному періоду, проте де юре надали виключне право автономії факультетам щодо прийняття внутрішніх структурних та стратегічних рішень [4, с. 416]. У випадку Університету імені Коменського це стосується і інституційної політики інтернаціоналізації, яка хоча і має загально університетський вектор, визначений основними нормативними документами установи, реалізується окремими факультетами по-різному.

До прикладу, *факультет медицини* в цьому напрямку на додачу до програм мобільності пропонує дві освітні програми англійською мовою – «Загальна медична справа» та «Стоматологія»; розроблена за участі закордонних дослідників програма *Virtual Medicine*, що функціонує на основі принципів віртуальної реальності, дозволяє студентам відчувати себе в віртуальній кімнаті для розтину – вони можуть краще уявити розмір або структуру органу завдяки технології *Leap Motion*, можуть обертати, відокремлювати або збільшувати орган організму так, ніби тримають в руках справжню частину тіла. В той час як на *факультеті юриспруденції* освітня пропозиція включає більше 40 курсів іноземними мовами (переважно англійською); факультет пройшов акредитацію *ESOL* в Університеті Кембриджу і має право функціонувати як екзаменаційний центр, що пропонує міжнародно визнані іспити: сертифікат міжнародної юридичної англійської мови (*ILEC I, II*); розвиває міжнародне співробітництво в рамках програми *Erasmus+*; реалізовує низку проектів, таких як дворічний курс *Вступ до британського та європейського права* (у співпраці з Британським правовим центром); організовує міжнародні академічні конференції з учасниками з-за кордону (наприклад, *Братиславський юридичний форум*); розвиває *Дипломатичну академію*, що є складовою частиною факультету – *Інститут міжнародних відносин імені Кароля Рибарика*, яка в рамках програми безперервного навчання (*Life-Long Learning*) пропонує дворічну програму післядипломної освіти для бажаючих продовжити кар'єру в дипломатичній та консульській службах, державній адміністрації, або у сфері законодавства ЄС [3]. *Факультет мистецтв* на додачу до традиційних вже схем мобільності в рамках програми *Erasmus+* має в своєму складі унікальну спеціалізовану кафедру *Studia Academica Slovaca*, яка діє як центр словацької мови як іноземної, щорічно організовує Літню школу словацької мови та культури для іноземних учасників. *Факультет природничих наук* є першим факультетом такого типу в Словацькій Республіці, чия освітня програма «Хімія» (освітній ступінь бакалавра) отримала відзнаку якості *EUROBACHELOR®*, а результати дослідницьких програм та проектів визнані в загальноєвропейському контексті (це найуспішніший факультет на теренах Словацької Республіки з точки зору співфінансування проектів з фондів ЄС). *Фармацевтичний факультет* університету є єдиним факультетом такого напрямку в Словацькій Республіці, який входить до складу *Європейської асоціації факультетів фармації*. *Факультет математики, фізики та інформатики* пропонує інноваційні міждисциплінарні програми, включаючи біомедичну фізику, економічну та фінансову математику, управлінську математику, когнітивну науку та біоінформатику, англійською мовою. На *факультеті менеджменту* освітні послуги пропонуються англійською, німецькою та французькою мовами; 80 відсотків студентів денної форми навчання проводять принаймні один семестр в закордонному університеті відповідно до програми *Erasmus+*; факультет щорічно приймає близько 200 студентів з закордонних університетів-партнерів; з 2009 року він був єдиним словацьким структурним підрозділом закладу вищої освіти серед управлінських та економічних факультетів, який пройшов оцінювання незалежним рейтинговим агентством *Eduniversal* і отримав визнану у світі відзнаку *Excellent Business School*. Окремо виділяємо структурний підрозділ університету, аналога якому не було у жодному з попередніх кейсів, це

Факультет соціальних та економічних наук Європейського Союзу, який було створено в 2002 році як відповідь на соціально-економічні потреби Словацької Республіки на шляху до реінтеграції з рештою країн ЄС. Місією факультету є розвиток теоретичних знань у сфері соціальних та політичних наук, європейських студій та міжнародних відносин, соціальної антропології, державної політики та економіки, а також соціальної та робочої психології. Концепція освітніх програм робить акцент на тісному зв'язку теорії та практики, а дисципліни (державна політика та економіка, прикладна психологія, соціальна антропологія тощо) переважно викладають англійською мовою. Навчальний процес реалізується завдяки запрошеним професорам з-за кордону. Докторантура включає три програми у співпраці з закордонними університетами та дослідницькими інституціями.

Освітня пропозиція університету включає також програми спільних та подвійних дипломів. Так, у партнерстві з Віденським університетом започаткована спільна програма *Earth Physics*. Програма *Cognitive Science* є спільною програмою п'яти центральноєвропейських університетів: Віденський університет (у партнерстві з Віденським медичним університетом), Університет Любляни, Університет Загреб, Університет Етваша Лоранда в Будапешті. Програма відрізняється своєю міждисциплінарністю – поєднанням психології, штучного інтелекту, неврології, лінгвістики, філософії, антропології тощо. Програма *Central European Studies* є спільною програмою чотирьох центральноєвропейських університетів: Університету імені Коменського, Карлового університету в Празі, Університету Любляни та Ягеллонського університету в Кракові. Її метою є підготовка фахівців різноманітних галузей та аспектів роботи центральноєвропейського регіону міждисциплінарним шляхом. Програма *Economics and Law* створена у партнерстві з Економічним університетом Братислави, її випускники отримують університетську освіту з національної економіки та права. Доречним тут також є нагадати, що університет є членом Європейського міжвузівського центру з прав людини і демократизації (*European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation – EIUC*), що був утворений задля та завдяки співпраці авторитетних університетів держав-членів ЄС. Метою центру є сприяння захисту прав людини та демократії на глобальному рівні. *Центр освіти протягом всього життя* університету взяв участь у міжнародному проекті *Jasne – Alles klar*, до якого також долучилися п'ять країн – Німеччина, Чеська Республіка, Австрія, Польська та Словацька Республіки. Координатором проекту виступив *Technische Universität Dresden*, який надав основу для комплексу електронних навчальних матеріалів на чотирьох мовах. Проект був нагороджений сертифікатом *European Language Label* у 2016 році та відзначений Європейською Комісією з інноваційних мовних проектів [3].

Університет реалізує інституційну політику інтернаціоналізації також шляхом членства в міжнародних організаціях, які об'єднують заклади вищої освіти ЄС – Європейська асоціація університетів (*European University Association, EUA*), Мережа університетів столиць Європи (*Network of Universities from the Capitals of Europe*), Мережа УТРЕХТ (*the Utrecht Network*), Конференція ректорів Дунайського регіону (*the Danube Rectors' Conference*), Європейська мережева інформаційна система (*European Network Information System*), Європейська асоціація міжнародної освіти (*European Association of International Education, EAIE*), Центральноевропейська мережа ініціативних університетів (*Central European Initiative University Network*), *Agence universitaire de la Francophonie*, Європейська асоціація закладів вищої освіти (*European Association of Institutions in Higher Education, EURASHE*) тощо [Там само]. З точки зору розширення контактів та співпраці з Азією університет є членом Європейської академічної університетської мережі (*European Academic University Network, ACEAH*). На думку адміністрації закладу, співробітники університету активно представляють інтереси установи у внутрішніх структурах цих організацій та в робочих групах.

Інституційна політика інтернаціоналізації установи набула ширшого розмаху, починаючи з 1 липня 2016 року, коли Словацька Республіка вперше за свою 12-річну історію членства в Європейському Союзу головувала в Раді ЄС. На думку ректора

Університету імені Коменського пана Кароля Мічіти (*Karol Mičieta*), цей факт істотно вплинув на інтернаціоналізацію закладу. До прикладу, вперше в історії Словаччини і власне університету у приміщені установи відбулося обговорення викликів та можливостей словацького головування в ЄС на Міжнародній допрезидентській конференції Транс'європейської асоціації досліджень політики (*Trans-European Policy Studies Association, TEPSA*). У тому ж році широкому загалу та міністрам освіти і науки з ЄС було продемонстровано Науковий парк університету, який став платформою для обговорення зв'язку між наукою та практикою за участю Брюссельського клубу європейських дипломатів, представників Європейської асоціації університетів, Словацького технологічного університету, Словацької Академії наук під час *Cercle International Diplomatique et Consulaire* конференції. Науковий парк як структурний підрозділ університету здатний виступати грант-позивачем з метою підтримки власних дослідницьких проектів. Однією з таких підтриманих заявок став міжнародний проект *Ecolnn Danube*, що фінансується транснаціональною програмою *Interreg Danube* і підтримує екологічні інновації в Дунайському регіоні. Крім того, Словацьке Агентство з досліджень та розвитку (*Slovak Research and Development Agency*) підтримало два проекти в галузі біохімії та біомедицини, в яких бере участь Науковий парк університету. Ця структура дозволяє університету реалізовувати свій підприємницький потенціал, адже при Парку створено *Інкубатор* і *Технологічний центр*, які забезпечують співпрацю з регіональними та національними підприємствами, використовують результати досліджень для власних інноваційних продуктів, здійснюють дослідження і таким чином підтримують створення малого бізнесу та стартапів серед студентів університету. З нагоди того ж таки головування Словацької Республіки в Раді Європейського Союзу в університеті відбулися *Дипломатичні, економічні та академічні дні*, які проходили під егідою та формальним головуванням принцеси Бельгії. Захід був організований у співпраці з *Cercle International Diplomatique et Consulaire* та мережею *UNICA*, яка є провідною інституційною мережею університетів у Європі. Метою заходу було поглиблення інтернаціоналізації університету та підтримка спільної діяльності словацьких та бельгійських університетів та бізнес-секторів.

Вже з цього короткого опису можна побачити, що кількість заходів міжнародного спрямування установи є незчисленною, а їхня якість та престиж – національно вагомими. Автономію факультетів щодо реалізації ними інституційної політики інтернаціоналізації вважаємо за істотну перевагу закладу загалом, адже саме така автономія, на нашу думку, сприяє великій кількості різнопланових активностей міжнародного типу, конкурентоспроможності і університету загалом, і окремих факультетів зокрема. Сприяють цій роботі координатори програм на факультетах – здебільшого, щоправда, програми *Erasmus+* [3].

Подальшу розробку матриці інституційної системи інтернаціоналізації Університету імені Коменського робимо з урахуванням компонентів національних систем вищої освіти, а також на підставі методики SWOT-аналізу із урахуванням позитивних та негативних аспектів означеного процесу (див. Табл. 1).

Таблиця 1 Матриця інституційної системи інтернаціоналізації Університету імені Коменського (SWOT-аналіз)

Ком II	ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ	
	СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТ	
	<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>

	<p>S1: Наявність внутрішнього стратегічного документу університету</p> <p>–</p> <p>Статут університету, Накази ректора</p>	<p>W1: Фрагментарність представлення стратегічних аспектів інтернаціоналізації діяльності університету</p>
АК	<p>Індикатор: Статут містить розділи, присвячені процесу інтернаціоналізації; документ оприлюднено на сайті університету https://uniba.sk/o-univerzite/legislativa/vecny-register/a-zakladne-predpisy-uk/1-statut-uk/</p>	<p>Індикатор: Статут і Накази ректора відсутні англійською мовою; На факультетах програми / плани інтернаціоналізації із конкретними показниками не сформовано</p>
АК	<p>Індикатор: Щорічна представленість прогресу інституційної політики інтернаціоналізації https://uniba.sk/fileadmin/ruk/ovv/2018/UK_v_cislach_a_grafoch_2017_si.pdf</p>	<p>Індикатор: Відсутня евалюація інституційної політики інтернаціоналізації з боку адміністрації університету, викладачів студентів</p>
ОК	<p>Індикатор: Освітні програми розробляються з урахуванням вектору інтернаціоналізації (міжнародні стандарти і рекомендації у сфері вищої освіти), проходять моніторинг та періодичний перегляд</p>	<p>Індикатор: Подекуди недостатнє представлення міжнародного аспекту освітніх програм, спрямованого на розвиток академічної мобільності</p>
АК + ОК	<p>Індикатор: підтримка університетом програм мобільності; запровадження факультетських схем фінансової підтримки мобільності</p>	<p>Індикатор: Відсутня публічна евалюація економічної доцільності заходів щодо інтернаціоналізації роботи університету та факультетів</p>
АК + ОК	<p>Індикатор: Забезпечення підвищення кваліфікації персоналу університету через інтернаціоналізовані програми професійного розвитку (див. Табл. 3.3.1)</p>	<p>Індикатор: Відсутня публічна евалюація ефективності процесу підвищення кваліфікації персоналу університету через інтернаціоналізовані програми професійного розвитку</p>
АК + ОК + ДК	<p>Індикатор: Заходи, спрямовані на розширення присутності університету в міжнародних програмах у сфері вищої освіти та досліджень</p>	<p>Індикатор: Значна конкуренція на ринку освітніх послуг в межах ЄПВО</p>
ДІЯЛЬНІСНИЙ АСПЕКТ		
	<p>S2: Діяльність структурних підрозділів університету базується на спільному розумінні та сприйнятті стратегічних положень інтернаціоналізації університету</p>	<p>W2: Відсутня пріоритетність щодо фінансування заходів із інтернаціоналізації</p>

АК + ОК + ДК	Індикатор: Діяльність факультетів враховує політику інтернаціоналізації університету	Індикатор: На рівні факультетів програми / плани інтернаціоналізації із конкретними показниками не сформовано
АК + ОК	Індикатор: Потужна діяльність установи в напрямку розвитку навичок володіння іноземними мовами студентами, викладачами та персоналом університету; освітня пропозиція включає 40 освітніх програм іноземними мовами, програми спільного / подвійного диплому та курси іноземними мовами на окремих факультетах	Індикатор: відсутні статистичні показники динаміки учасників програм, зокрема відповідно до гендерного, вікового, демографічного зрізів
АК	Індикатор: Керівництво університету надає організаційну та фінансову підтримку реалізації стратегічних положень політики інтернаціоналізації факультетам, які впроваджують інтернаціоналізовані освітні програми	Індикатор: Не здійснюється оцінювання економічної доцільності заходів щодо інтернаціоналізації роботи університету
СИСТЕМНИЙ АСПЕКТ		
	S3: Сформована система забезпечення процесу інтернаціоналізації по окремих факультетах	W3: Недостатнє залучення викладачів та студентів до формування та вдосконалення політики інтернаціоналізації університету
АК	Індикатор: Наявність ключових внутрішніх стейкхолдерів (керівник відділу міжнародних зв'язків, керівник підрозділу, що відповідає за білатеральне співробітництво, керівник підрозділу, що координує програму <i>Erasmus</i> , загальноуніверситетський координатор програми <i>Erasmus+</i> , <i>Erasmus+</i> координатори на факультетах)	Індикатор: пасивна участь студентів та викладачів в процесі розробки та прийняття інституційних документів щодо політики інтернаціоналізації університету
АК	Індикатор: Публічність внутрішньої політики інтернаціоналізації університету; представленість на сайті університету каталогу інтернаціональних програм та курсів (https://uniba.sk/en/international-relations/incoming-students/erasmus/course-catalogue/)	Індикатор: Відсутня публічна евалюація ефективності процесу провадження внутрішньої політики інтернаціоналізації університету (опитування студентів, викладачів, персоналу тощо)
АК + ОК	Індикатор: Наявний інститут координаторства іноземних студентів як система всебічної підтримки на рівні факультетів задля, зокрема, допомоги у формуванні такими студентами гнучких навчальних траєкторій	-

АК + ОК	Індикатор: Визнання результатів навчання, здобутих за кордоном; визнання навчальних компонентів для перезарахування студентам після завершення програм мобільності	-
АК + ОК	Індикатор: Реалізація університетом права визнання закордонних освітніх кваліфікацій; процедура фіксації навчальних досягнень студентів відповідає вимогам ECTS	-
ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ		
	Можливості	Загрози
АК + ОК	О1: За результатами реформи системи вищої освіти процес провадження освітніх послуг в університеті відповідає вимогам ЄПВО, що є підґрунтям для визнання дипломів, мобільності, реалізації можливості освіти впродовж життя, можливості використання міжнародних практик щодо розробки освітніх програм	Т1: Постійні зміни потреб у компетентностях випускників, обумовлені глобалізацією та європеїзацією
АК	О2: Залучення зовнішніх стейкхолдерів через співпрацю з міжнародними організаціями та фондами (<i>EUA, UNICA, UTRECHT NETWORK, DRC, CEI UniNet, IMHE, EUNIS, EDUCAUSE, EAIE, EARMA, VTLS User's Group, AIUTA, EFOS, EURAG, SYLFF</i>); участь у програмах <i>Erasmus+, VisegradFund, LLP/Comenius, Erasmus Mundus, CEEPUS, Aktion</i> тощо	Т2: Відсутність задокументованого підтвердження участі зовнішніх стейкхолдерів у забезпеченні реалізації політики інтернаціоналізації університету
АК + ОК + ДК	О3: Щорічне зростання кількості угод про співробітництво різного типу, зокрема, як бази для реалізації програм подвійного диплому (див. https://uniba.sk/en/international-relations/incoming-students/erasmus/interinstitutional-agreements/ , https://uniba.sk/en/international-relations/bilateral-agreements/partner-institutions/)	Т3: Питання якості провадження освітніх послуг відповідно до таких програм
АК + ОК	О4: Щорічне зростання кількості іноземних студентів, що в'їжджали відповідно до партнерських угод	Т4: Значна конкуренція на національному ринку освітніх послуг та в межах ЄПВО
АК + ДК	О5: Щорічне зростання кількості студентів, що виїжджали та в'їжджали для участі у конференціях та симпозіумах, брали участь у	-

	програмах професійного розвитку	
АК + ОК	О6: Щорічне зростання кількості студентів, які брали участь в програмі <i>Erasmus / Erasmus+ (inbound / outbound)</i>	-
АК + ОК + ДК	О7: Динаміка кількості викладачів та представників адміністрації щодо участі у конференціях, програмах професійного розвитку	Т6: Відсутні статистичні показники ефективності процесу
АК + ОК	О8: Динаміка кількості викладачів та представників адміністрації щодо участі в програмі <i>Erasmus / Erasmus+ (inbound / outbound)</i>	-
АК + ОК + ДК	О9: Залучення до навчального процесу та науково-дослідної роботи фахівців з міжнародних організацій та освітніх установ відповідно до партнерських угод	-
АК	О10: Сприятливе толерантне середовище щодо расових, культурних, релігійних, гендерних відмінностей	-
АК	О11: Формування законодавчої бази у сфері вищої освіти, що стимулюватиме ЗВО активізувати процес інтернаціоналізації своєї діяльності	Т10: Відсутність затвердженого порядку зовнішнього оцінювання процесу інтернаціоналізації вищої освіти

Висновки. Стратегічний менеджмент діяльності Університету імені Коменського в Братиславі щодо імплементації інституційної політики інтернаціоналізації реалізується відповідно до положень стратегічних документів університету. Територіальне розташування університету та значний досвід міжнародної діяльності ще за часів відсутності, як і у кейсах Варшавського, Ягеллонського та Карлового університетів, терміну *інтернаціоналізація* закономірно, як і у випадку з названими установами, результують у лідируючу позицію університету в міжнародних рейтингах. Частотність посилань на компоненти освітнього процесу дорівнює: адміністративний компонент (АК) – 24 посилання, освітній компонент (ОК) – 16 посилань, дослідницький компонент (ДК) – 6 посилань, що свідчить про наявність інтенсивної адміністративної підтримки процесу інтернаціоналізації в університеті, яка є запорукою імплементації політики інтернаціоналізації закладу на освітньому та дослідницькому рівнях. Трансформації, які мали місце, починаючи від 1989 року, вплинули на діяльність установи, інтенсифікувавши інституційну політику інтернаціоналізації закладу відповідно до вимог Болонського процесу. Це підтверджено збільшенням кількості викладачів та студентів, які щорічно беруть участь у програмах мобільності, а також зростанням показників участі установи у міжнародних грантових проектах. Перспективним вважаємо здійснення компаративних розвідок з зазначеної проблематики на матеріалі роботи національних закладів вищої освіти Чеської та Польської Республік, оскільки ці країни рухалися відповідно до схожого вектору розвитку національних систем вищої освіти і почали цей рух майже одночасно.

Список використаної літератури та джерел:

1. Altbach P. G. The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities / P. G. Altbach // Studies in International Education. – 1 (2006). – P. 290 – 305. Beelen J.

- Redefining Internationalization at Home / J. Beelen // *The European Higher Education Area: Between Critical Reflections and Future Policies*. – 2015. – P. 326.
2. Comenius University Official Site [Electronic resource] – Access mode : <https://uniba.sk/en/about/mission-statement/>
  3. Damme D. Van. Quality Issues in the Internationalization of Higher Education. – 2001. – P. 415 – 441.
  4. Knight J. Internationalization Re-Modelled: Definition, Approaches, and Rationales / J. Knight // *Journal of Studies in International Education*. – 8 (2004). – P. 5 – 31.
  5. Maringe F. Globalization and Internationalization of Higher Education: An International Survey. – School of Education : University of Southampton Press, 2009. – P. 136.
  6. Teichler U. The Changing Debate on Internationalization of Higher Education / U. Teichler // *Higher Education*. – Vol. 48. – 2004. – P. 5 – 26.
  7. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution / Ed. Ph. G. Altbach, L. Reisberg, L. E. Rumbley // United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. – 2009. – P. 45.
  8. UNESCO. Global Education Digest. – Montreal : UNESCO Institute of Statistics, 2008.
  9. UNESCO. Trends in tertiary education: Sub-Saharan Africa [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/fsio-trends-tertiary-education-sub-saharan-africa-2010-en.pdf>.
  10. UNESCO. International student mobility in tertiary education: Inbound internationally mobile students by country of origin [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=171>.
  11. UNESCO. Education: Outbound mobility ratio by host region [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=174>.
  12. UNESCO. Global flow of tertiary-level students [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>.
  13. UNESCO. Table A: Education: Inbound internationally mobile students by continent of origin [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.uis.unesco.org/index.aspx?queryid=169>.
  14. UNESCO. Table B: Education: Outbound internationally mobile students by host region [Electronic resource]. – Access mode : <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=172>.

References:

1. Altbach P. (2006) The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities, in *Studies in International Education*, Vol. 1, 290 – 305. (in Eng.)
2. Beelen J. (2015) Redefining Internationalization at Home, in *The European Higher Education Area: Between Critical Reflections and Future Policies*. Palgrave Macmillan, 326. (in Eng.)
3. Comenius University Official Site. Access mode: <https://uniba.sk/en/about/mission-statement/>. (in Eng.)
4. Damme D. Van. (2001) Quality Issues in the Internationalization of Higher Education. Springer, 415 – 441. (in Eng.)
5. Knight J. (2004) Internationalization Re-Modelled: Definition, Approaches, and Rationales, in *Journal of Studies in International Education*, Vol. 8, 5 – 31. (in Eng.)
6. Maringe F. (2009) Globalization and Internationalization of Higher Education: An International Survey. University of Southampton Press, 136. (in Eng.)
7. Teichler U. (2004) The Changing Debate on Internationalization of Higher Education, in *Higher Education*, Vol. 48, 5 – 26. (in Eng.) Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution, Ed. Ph. G. Altbach, L. Reisberg, L. E. Rumbley. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 45. (in Eng.)
8. UNESCO. (2008) Global Education Digest. Montreal, UNESCO Institute of Statistics.

(in Eng.)

9. UNESCO. Trends in tertiary education: Sub-Saharan Africa. Retrieved from <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/fsio-trends-tertiary-education-sub-saharan-africa-2010-en.pdf>. (in Eng.)

10. UNESCO. International student mobility in tertiary education: Inbound internationally mobile students by country of origin. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?quervid=171>. (in Eng.)

11. UNESCO. Education: Outbound mobility ratio by host region. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?quervid=174>. (in Eng.)

12. UNESCO. Global flow of tertiary-level students. Retrieved from <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>. (in Eng.)

13. UNESCO. Table A: Education: Inbound internationally mobile students by continent of origin. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/index.aspx?quervid=169>. (in Eng.)

14. UNESCO. Table B: Education: Outbound internationally mobile students by host region. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?quervid=172>. (in Eng.)

Myhovich I. Aspect of transformation of the national system of higher education of slovak republic (on the basis of work of comenius university in bratislava)

Introduction. The article outlines main directions of the institutional policy of internationalization for higher educational institutions based on the example of Comenius University in Bratislava (unit of analysis for institutional vector of internationalization of the national system of higher education in Slovak Republic). The process of internationalization is being viewed as a process of cooperation with state authorities, university leaders, faculty and students from different countries to support the international component of higher education. The research is carried out taking into consideration three components of the national system of higher education – educational, research and administrative. As a working hypothesis the following statement has been outlined – the degree of the development of institutional policies for internationalization of HEIs depends on the institutional culture of an institution, which in its turn is partly shaped by the influence of geographical location features – territorial boundaries with neighboring countries, as well as on the economic potential of the region of localization. Taking into account the concept of a common European higher education and research area for EU countries, the analysis has allowed to come to a conclusion that those higher educational institutions that fully support the promotion of the international vector of their activities, both in the process of providing educational services and in research work, are highly competitive in the world of present-day higher education.

Purpose of the article is to analyze the institutional aspect of transformation of the national system of higher education of Slovak Republic based on the study of institutional internationalization policy of Comenius University in Bratislava.

Results. Strategic internationalization management of Comenius University in Bratislava is realized in accordance with the provisions of the University's strategic documents. Territorial placement of the university and considerable experience of international activity, as in cases of Warsaw, Jagiellonian or Charles Universities, result in the leading position of Comenius University in Bratislava in international rankings. SWOT analysis of the institutional policy of internationalization gives the following: the frequency of references to components of educational process equals to: administrative component – 24 references, educational component – 16 references, research component – 6 references, indicating intensive administrative support for internationalization process at the university. Institutional transformations that have taken place since 1989 have had an impact on the institution's activities, intensifying the institutional policy of internationalizing in accordance with the requirements of the Bologna Process. This is confirmed by the increase in the number of teachers and students who participate annually in mobility programs, as well as by the increase in participation rates in international projects.

Originality of the paper lies in the fact that it focuses on changes in institutional patterns of

higher education management in Slovak Republic that have taken place before and during the Bologna Process (on the basis of the analysis of work of the leading higher educational institution of the country – Comenius University in Bratislava).

Conclusion. Based on the mentioned higher education institution case study the impact of historical transformations taken place in the national system of higher education after 1989 and transnational institutional networking have been presented. The comparative perspective is considered to be promising, particularly the analysis of work of the national higher education institutions of Czech Republic and the Republic of Poland, as these countries followed similar direction of development of their national higher education systems.

*Одержано редакцією 15.10.2018
Прийнято до публікації 19.10.2018*